

CURIERUL CREȘTIN

ORGAN OFICIAL AL DIECEZEI DE GHERLA.

CU UN ADAOS NEOFICIAL.

Abonamentul pe un an 200 Lei. Apare de 2 ori pe lună. Inserțiuni se primesc după învoială

Partea oficială.

Intregirea Forului matrimonial-delegat al Vicariatului Rodnei și Protopopiatului Budacului.

Pentru întregirea forului matrimonial-delegat al Vicariatului Rodnei și Protopopiatului Budacului am numit *asesori* ai acestui for pe Onoratul *Octavian Mărcușiu*, profesor în Năsăud, pe Onoratul *Gavril Bichigean*, preot II. în Năsăud și pe Onoratul *Iuliu Morariu*, preot în Salva.

Din șed. cons. 10 Febr. 1928.

Nr. 736.

Colectă pentru biserica din Șoimușul.

În urma unui apel al Oficiului parohial român unit din Șoimușul (Arhidieceză) — prin care arătând grelele încercări, permise de Dumnezeu, să vină asupra credincioșilor din aceia parohie, unde ura inamicilor credinței noastre a devastat superedificatele bisericești, a răpit sesiunea parohială voind să răpească prin prigoniri și momeli adevărata credință din sufletele bunilor credincioși, apelează la sprijinul și ajutorul *tuturor* fiilor Bisericii noastre pentru refacerea acelei parohii încercate și mai ales pentru edificarea unei noi biserici — prin acestea învităm pe Onorat Frățiile Voastre, ca în *toate parohiile și filiile* din Eparhie să deschideți colecte publice în scopul de mai sus, înaintând rezultatul colectelor la acest Ordinariat Episcopal până cel mai târziu la 15 Maiu a. c.

Vestind acest apel de pe amvon credincioșilor noștri îi veți îndemna și în numele nostru, ca să contribuie după putință la ajutorarea bisericii din Șoimușul.

Din șed. cons. 14 Ian. 1928.

Nr. 18

Ziua aviației române.

Publicăm mai jos Veneratului Cler eparhial adresa înaltului Minister al Cultelor și Artelor No. 6308—1928 referitor la *ziua aviației române*, stabilită de „Asociația Română pentru propaganda aviației“ pe *ziua de 8 Aprilie a. c.*

Prea Sfințite,

Domnul Ministru de Război ne încunoștiințează că, în ședința Comitetului Central de conducere al Asociației Române pentru propaganda Aviației, s'a hotărât organizarea unei zile de aviație în îndoitul scop: a) de a se intensifica propaganda și b) de a se aduna cât mai multe fonduri necesare întăririi forțelor aeriene române.

Ziua fixată pentru această manifestare căreia i-am dori să ia caracterul și proporțiile sărbătorești ale clipelor de adevărată înălțare sufletească și deplină solidaritate cetățenească întru promovarea intereselor superioare ale neamului este: 8 Aprilie.

Această dată va mai însemna un prilej de reculegere pentru noi și de pioasă comemorare a acelor ce s'au jertfit în serviciul aviației noastre, deci al patriei.

Cum sfânta biserică are darul de a stabili acea legătură misterioasă între cei vii și sufletele veșnic prezente ale morților scumpi, rugăm călduros pe Prea Sfinția Voastră să binevoiască a dispune luarea măsurilor ca toate parohiile din cuprinsul acelei eparhii să officieze, la data arătată mai sus, slujbe pentru pomenirea aviatorilor noștri răposați întru Domnul, sub steagul datoriei.

Intrucât s'a făcut un generos apel către toate instituțiunile culturale și educative din țară de a-și da obolul lor prin organizarea în acea zi, de festivaluri, șezători, etc., al căror produs să se verse în întregime la fondul pentru aviație, nădăjduim că și la toate parohiile slujba religioasă va fi urmată de însuflețite predici explicative și pline de îndemnul de a contribui fiecare materialicește, cu cât îl vor ajuta puterile, la această nobilă și românească operă.

Cuvintele spuse cu inimoșie ar putea găsi ecou în sufletele entuziaste, și prin repercursiune s'ar putea forma chiar mici comitete — eventual prezidate de Cucernicii preoți localnici — cari să-și ia asupra-le onoarea de a da spijinul la înfăptuirea visatei puternice flote aeriene, avangarda apărării fruntariilor țării.

Primiți, Vă rugăm, Prea Sfințite, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

p. Ministru, p. Director general,
Indescifrabil Indescifrabil.

Când aducem acestea la cunoștința Veneratului Cler diecezan, de-odată dispunem următoarele:

1. In ziua de 8 Aprilie a. c. în toate bisericile noastre parohiale, la sf. Liturghie se vor pomeni eroii căzuți în luptele aeriene și se vor zice ecteniile morților.

2. Onorații Frați preoți își vor da tot concursul lor la organizarea zilei aviației, îndemnând pe credincioși — și în numele nostru — ca fiecare după puterile sale, să contribuie la înfăptuirea unei puternice flote aeriene române.

Din șed. conz. 3 Martie 1928.

No. 1176.

Pentru ofițerii în rezervă.

Publicăm mai jos Veneratului Cler eparhial adresa No. 11001 din 13 I. c. a Inaltului Minister al Cultelor și Artelor, pentru orientare și conformare:

Prea Sfințite,

In conformitate cu ordinul Mareșalului Stat Major No. 391 din 28 Eebr. 1928, avem onoare a vă face cunoscut că, în cursul luni Martie a. c. se va efectua viza carnetelor Md. E. I. ale ofițerilor de rezervă.

In vederea acestei operațiuni toți ofițerii de rezervă, funcționari la autoritățile civile și dispensați de mobilizare sunt obligați ca, cu ocazia vizei carnetului Md. D. I. să comunice cercului de recrutare numărul de ordine al certificatului Md. D. O.

In caz de neprezentare la viză, vor avea de suportat penalitățile prevăzute de art. 224 bis din codul justiției militare.

Primiți, Vă rugăm, Prea Sfințite, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

p. Ministru, p. Director General,
Indescifrabil Indescifrabil

Din șed. cons. 17 Martie 1928.

Nr. 1444.

Acțiunile Societăților de linii ferate locale.

Conform adresei No. 10295 din 7 I. c. a Inaltului Minister al Cultelor și Artelor publicăm mai jos Veneratului Cler eparhial spre orientare, conformare și publicare credincioșilor, adresa No. 14601 a Inaltului Minister al Comunicațiilor:

După cum cunoașteți, în baza Convențiunii I-a ratificată prin legea publicată în Monitorul Oficial Nr. 72 din 25 Martie 1926 (pag. 4430—4447) Statul Român a cumpărat acțiunile de prioritate dela 15 Societăți anon. proprietate de linii ferate locale din Ardeal, indicate pe verso în scopul arătat trecerii liniilor acestor Societăți în proprietatea Statului.

În vederea regulării situației acțiunilor de fondare ale acestor Societăți, avem onoare a vă ruga să binevoiți a da ordin Instituțiilor și autorităților locale, pendinte de Departamentul Dvs. cari eventual posedă asemeni acțiuni, să ne trimită de urgență, tablouri exacte cu toate asemeni acțiuni ce efectiv posedă dela fiecare Societate în parte, precum și numărul total de acțiuni. Eventual să au cedat cūiva parte din aceste acțiuni, să arate adresa deținătorilor și numerile lor de ordine.

Aceste tablouri ne sunt necesare să le primim până la sfârșitul anului 1927.

p. Ministru,
(ss). *C. Răileanu.*

Director,
(ss). *Mosgos.*

Numele Societăților anon. de c.f. locale:

- 1) din Năsăud
- 2) Jobot-cujir,
- 3) Huedin-Călățele,
- 4) Jebel-Liebling,
- 5) Ardealul de Sud,
- 6) Timișoara-Buziaș,
- 7) Timișoara-Lipova-Radna,
- 8) Turda-Câmpeni-Abrud,
- 9) Valea Vișăului,
- 10) Jibou-Baia Mare,
- 11) Satu Mare-Baia Mare,
- 12) Caranăbeș-Hațeg,
- 13) Târnava Mică,
- 14) din Mureș-Turda,
- 15) Unite-Sătmărene.

Din șed. konz. 10 Martie 1928.

No. 1337,

Episcop Dr. Iuliu Hossu.

Partea neoficială.**Ecouri de presă**

— In jurul luptei de apărare a Bisericii unite —

Strigătul de alarmă pornit din Gherla noastră a trecut cu o putere de vrajă dela suflet la suflet. Ca prin minune am văzut răsărind armata nesfârșită de luptători cruciați sub flamura credinței romane, dela un capăt la altul al țării. Forța nebănuită a Bisericii unite, ca un potop formidabil dă năvală zdrobind orice zguduituri artificiale ridicate de cei ce până mai ieri credeau că uniții dorm, desvlăguiți și secătuiți de seva trainiciei.

Câți aveau convingerea marilor rosturi naționale ale românismului catolic la noi, chiar din tabăra ortodoxă — și este o notă a temeiniciei culturai ce ei o poșed — și-au spus cuvântul răspicat, precum o face omul convigerilor adânci.

Cronicari fideli, lăsăm să urmeze aci unele glasuri de presă, privitor la lupta purtată de noi pentru afirmarea drepturilor la viață a sfintei noastre Biserici unite cu Roma.

Incepem cu Oradea.

Protestul Gherlenilor în contra proiectului legii cultelor. In Gherla s'a înființat la 14 Febr. c. un „Comitet central pentru combaterea proiectului regimului cultelor“, care are de scop să organizeze în grabă o mare mișcare de protest în întreaga dieceză a Gherlei împotriva Legii cultelor proiectată de D-l ministru Lapedatu, proiect care are vădita intențiune de a slăbi ori chiar a desființa biserica gr. cat. română și cuprinde și dispoziții contrare dreptului nostru canonic. De aceea trebuie să luptăm până la ultima suflare și cu extrema energie împotriva acestui proiect cu adevărat bizantin. Frații Gherleni au meritul de-a fi pornit lupta deschis împotriva lui. La noi cine va organiza această luptă?

(«Vestitorul», organ oficial al eparhiei române unite, din 15 Februarie 1928.)

Presa bucureșteană la fel începe să agite chestiunea.

In «Curentul» dela 17 Februarie c. se scrie:

In urma consfătuirii dela Senat, toți înalții prelați ai cultului unit au luat hotărârea că, dacă d. ministru Lapedatu nu schimbă legea cultelor în partea ce privește biserica unită, — să demisioneze din toate demnitățile ce ocupă.

Alarmat de această gravă hotărâre, d. ministru Duca a rugat pe d. Lapedatu să schimbe neîntârziat legea spre a nu crea noi și mari dificultăți guvernului.

*

«Patria» din Cluj la 17 Februarie c. publică:

Proiectul regimului cultelor a stârnit profundă nemulțumire în toate cercurile populației din eparhia Gherlei. Nemulțumirile se manifestă în toate convorbirile particulare ale cetățenilor fără deosebire de culoare politică.

Se pare că acest proiect, menit să umilească una din bisericile naționale, va solidariza toată lumea, chiar și pe prietenii politici declarați ai guvernului liberal. Măhnirea e așa de mare încât în timpul cel mai apropiat se vor produce manifestații în massă în tot cuprinsul eparhiei.

Protestul credincioșilor uniți împotriva noiei legi și a acelor cari au întocmit acest proiect nefericit, menit să învrăjbească sufletele și să adâncească prăpastia între fiii aceiuiș neam. Peste 800 de comune ale eparhiei unite gherlane vor face să le ajungă protestul la masa verde a cultelor care vrea să legitimizeze fără să consulte realitățile.

Guvernul, și așa destul de odios, va provoca surprize. Protestul unanim al credincioșilor uniți din Ardeal va fi suficient pentru a provoca defecțiuni colective în sânul partidului liberal.

Va trebui să caute guvernul cu lampa lui Diogene de acum înainte aderenți liberali în eparhia Gherla, întinsă pe 9 județe. Alegătorii sunt pregătiți ca deputaților, cari ar avea îndrăsneala să voteze acest proiect de lege, să le ceară depunerea mandatelor.

*

Distinsul mânuitor al condeiului d. Nae Ionescu scriind în ziarul „Cuvântul” despre „Protestul Blajului”, îngrijorat de posibilitatea desfășurării unui război religios, îndeamnă la păstrarea calmului. Iată câteva constatări:

Abia în ultimele zile a început să se vorbească mai stăruitor de o atitudine energetică a greco-catolicilor români, în chestiunea anunțatei legi a cultelor minoritare; dar zarva e pornită mai demult. Când am scris noi aci primele articole în chestiunea averilor bisericesti, am făcut-o tocmai pentru a încerca să strecurăm și un punct de vedere mai obiectiv în discuție, și a da astfel primele elemente de bază ale noiei înțelegeri. Intorsătura pe care o iau întâmplările dovedește că ambele părți stau încă pe punctele lor de vedere inițiale și că, direct, înțelegerea este exclusă.

Uniții au hotărât înă a recurge la mijloace extreme. Se vorbește de un protest solemn, de o renunțare la mandatele senatoriale din partea prelaților uniți, de o depunere a cărjilor episcopale: toate fapte extrem de grave cari — evident — ar fi urmate de o luare de atitudine împotriva statului român, a tuturor catolicilor din lume.

Războiul religios e singurul lucru care ne mai lipsește în zilele grele de astăzi? Ori poate nu ne dăm seama cât de aproape e acest război din lăuntrul țării? Nu? Atunci iată: în noaptea de Crăciun, la Hamba, oamenii steteau cu securile sub pupitre, gata să isbească în cei cari ar fi încercat „să le fure biserica”. Iar în alt sat — la Găbanțaș mi se pare, dar asupra localității se poate să mă înșel — în aceiași noapte, credincioșii au venit cu furcile la biserică; tot pentru eventualitatea unui atac. Dacă perspectivele acestea încântă pe cineva, nu avem decât să perversăm.

*

Gazetele merg până a bănui o imposibilitate de aranjare a răului. Astfel citim în „Patria” din 19 Februarie c.:

Între Vatican și guvernul român s'a ivit un grav conflict pe chestiunea legii cultelor.

Papa, încunoștințat de intențiunile guvernului român, a însărcinat pe Mgr. Dolci nunțiul papal la București, să remită o notă din partea Sf. Scaun către guvernul pe lângă care e acreditat.

În acest scop a avut loc ieri întrevederea Lapedatu—Dolci. D. Lapedatu se sbuciumă spre a găsi o formulă de împăcare.

Se crede că formula nu poate fi ușor găsită, întrucât guvernul nu poate reveni asupra articolului din lege privitor la averile bisericesti.

*

Despicând întunericul beznă ce acoperă creerul multora când e vorba să aprecieze importanța națională a unitismului față cu ortoxismul, eminentul director al „Curentului”, d. Pamfil Șeicaru, în ziarul său, la 21 Februarie c. în articolul atât de judicios „Peștru biserica unită” între altele scrie:

În preajma votării legii cultelor își arată urechile, o categorie cu totul proaspătă de fanatici ai ortodoxiei. Nu ni s'ar putea face greauă învinuire de a nu fi dat atenția cuvenită problemelor bisericii ortodoxe. În coloanele noastre își spune, nestânjenit gândul: Nichifor Crainic. Este doar scriitorul care a impus ca o necesitate, ziarelor românești preocupări religioase, rubrici consacrate problemelor bisericii.

O competență fertilizată de talent și de curajul rar al atitudinii nerecificată de prudentă, a inițiat pe citorii ziarelor unde a colaborat în nevoile, în lipsurile, în primejdiile ce amenință biserica ortodoxă. Dar oricâtă iubire ar avea cineva pentru biserica majorității românilor, nu se poate socoti întru nimic îndreptățit de a alimenta lupta confesională.

Ne-a fost dat să cunoaștem simplismul agresiv al ignoranței care socotește: orice român este ortodox (de ce nu și orice ortodox e român?). Adică dacă într'o bună zi cucerit de majestatea bisericii romane m'aș converti la catolicism, aș înceta de a mai fi român, fiindcă nu mai mă emoționează cutare agent electoral liberal, popă divorțat, făcut episcop? Nimeni nu poate lua în serios ase.nenea aberații „dominante”, dar tema unei învrăjbi confesionale este pusă. Prin această definire a românului prin ortodoxie, se încearcă o luptă piezișe împotriva Blajului unit.

Ce ușor se uită trecutul, ce ușor se uită anii de învățatură ai cronicarilor moldoveni la universitățile catolice din Polonia, universități din care au învățat să-și caute filiațiile Romane.

Se uită Blajul canonicilor fanatici evocatori ai latinității noastre, se uită Blajul

redesteptări noastre naționale. Și ceva mai mult, se elimină în numele ortodoxiei Blajul din comunitatea națională, de către fanaticii unui confesionalism agresiv. Nici când nu mă voi putea simți solidar, sau cu afinități sufletești legat de un rus, bulgar, grec sau sârb, pentru că îmi aparține aceleiaș comunități ortodoxe: ba ceva mai mult acest ortodoxism dominant te îndeamnă la ură și luptă împotriva românilor ce se recunosc făcând parte din cuprinsul bisericii unite. Este în acest naționalism un discret parfum de erori bulgărești, este în acest ortodoxism exclusivist o neîndemânică manevră concepută și elaborată bulgărește.

Întâi ești român deci aparții comunității naționale, și apoi treci în controalele dogmatice ale unei confesiuni. Acest imperialism al ortodoxiei, acest exclusivism al ortodoxiei nu este românesc: și fără a bănui intențiile unui foarte de ispravă avocat *improvizat* între două procese de chirie, doctrinar ortodox, am senzația că simplismul religios al bietutului avocat are un impresariat tainic, de care ridicolul adversar al uniților nu-și dă seama. Răsăritul slav este ortodox și mai târziu, cât mai târziu o dorim spre norocul nației noastre, vom avea în fața noastră marea solidaritate slavă sub egida Moscovei ortodoxe.

Nimeni nu-și imaginează patriarhatul românesc înlocuind pentru ortodoxie Moscova, nimeni nu socotește c'ar fi posibil o dominație a spiritului ortodox românesc asupra spiritului ortodox slav. Și pentru ziua aceia îndepărtată, ce va începe exact din ziua prăbușirii Rusiei sovietice, din ziua renașterii Rusiei ortodoxe, vom cunoaște începuturile marelui solidarității slave. „Orice român este ortodox” grăește crezul mărginit al doctrinarului teolog *improvizat* între două procese de evacuare.

Și în ziua aceia când imperialismul solidarității slave, creiată, prin biserica ortodoxă, se va contura în fața noastră, nu se știe dacă privirile îngrijorate nu se vor întoarce spre occident. Biserica unită este o ancoră românească svârlită în occident, biserica Blajului, a fost dealungul istoriei ei totdeauna centru al naționalismului românesc, ea rămâne legătura noastră cu tradițiile latinității noastre.

Fanatismul ortodoxismului agresiv nu este de esență românească și are o stridentă sonoritate străină.

Ortodoxismul românesc luminat a înțeles totdeauna acest rol al Blajului, de a fi una din supapele de siguranță ale vieții noastre naționale.

*

La 23 Februarie c. sub semnarea dlui Tiberiu Vornic, apare articolul, „In preajma războiului confesional din Ardeal”, în care distinsul scriitor spune următoarele:

Am stăruit în repetate rânduri asupra proiectului de lege al cultelor pe care guvernul se gătește să-l trimită Parlamentului. Alături de noi, întreaga presă a subliniat grava importanță a acestui proiect, menit să statornicească regimul cultelor din România.

Iar acum în urmă, avertismentul fără precedent al prelaților uniți, încoronează cu aureolă de purpură, zările roșii ale bătăliei confesionale în pragul căreia ne găsim.

Guvernul a pășit cu piciorul stâng. Acest lucru e recunoscut chiar de oameni marcanți ai partidului liberal. Ignoranța deoparte și tendința de a sluji prozelitismul ortodox de altă parte, au făcut din acest proiect un monstru amenințător, a cărui prezență în atmosfera agitată de astăzi, echivalează cu prezența unei bombe cu fitil aprins.

În orice caz, e preferabil să-și strângă gâtul în schijele acestei bombe, acei cari au socotit că țara asta e câmp larg și tolerant pentru orice îndrăsneală, decât să se restorne de la un capăt la altul, buna rânduială bisericească din Ardeal.

Preludiile sângeroase ale măcelului religios, au înroșit deja câteva pagini din calendarul anului trecut. În câteva comune, oamenii au stat în noaptea Crăciunului, în clipele solemne ale Învierii, cu săcurile sub cojoace, pentru a lovi la mir pe consătenii lor trecuți la altă confesiune, dacă ar fi îndrăznit să între în biserică. Fanatismul religios e gata să isbucnească ucigător și sângeros pretutindeni în Ardeal, de o mie de ori mai nebun și mai violent decât fanatismul politic și desigur această isbucnire nu se va mărgini la înjurături, ci-și va însemna furtuna cu un șir întreg de nopți ale sfântului Bartolomeu.

CE SPUNE UN PRELAT UNIT

„Nu-ți trebuie o imaginație prea largă — ne spune un prelat unit, — pentru a-ți închipui sinistrul aspect al războiului religios. Vei vedea țărani în-căierați între ei, ucigându-se cu sape și cu coase, pentru proprietățile bisericesti, a căror stăpânire liniștită vine să le-o turbure astăzi o lege a fărădelegii.”

„Ce război crâncen va fi deopildă și între romano catolici și reformați, cari se găesc în plin conflict proselit și ce

sângeroasă va fi intervenția faimosului paragraf 45, în acest conflict.

...Și prelatul continuă: „Proiectul guvernului e o directă provocare la anarhia confesională. În special articolul 45 cuprinde tendința neomenoasă și neromânească, de a încuraja campania deslănțuită de ortodoxi în numele unor lozinci demagogice, ca: „un neam și o lege“ Și ca nu cumva credincioșii ademeniți să treacă — vorba românului — cu mâna goală, articolul 45, va fi foaia de zestre a dezertorilor confesionali, cu care vor intra triumfători în tabăra adversă... Dar, continuă cu amărăciune înaltul Prelat — aceasta rogu-te, nu mai e nici credință, nici biserică, nici omenie. E pur și simplu „casă de neguțatorie, în casa lui Hristos“.

Iată ce ne-a spus, măhnitul arhieru al bisericii greco-catolice. Și rugându-ne să păstrăm deocamdată discreție asupra persoanei sale, ne-a asigurat că nici-o publicitate nu va fi suficientă pentru a-i cuprinde strigătul de protestare, dacă nebunia guvernului va stăruia să facă din acest proiect nefast, o lege.

CE SPUNE VATICANUL

Din aceeași sursă am aflat, că proiectul cultelor a stârnit la Roma un val de protestare și o indispoziție cum rar s'a pomenit dela collictul cehoslovac încoace.

Vaticanul e hotărât, ca întrucât proiectul acesta ar deveni lege, atunci să declare din partea sa că renunță la Concordatul pe care l'a semnat deja la 10 Mai 1927.

Vaticanul amintește guvernului, că delegatul statului român de atunci, Vasile Goldiș, a luat angajamente solemne în clipa semnării, în sensul că legea cultelor nu va cuprinde nici o tendință îndreptată împotriva catolicismului românesc și nici nu va ieși din marginele împăciuitoare ale Concordatului.

Dar art. 45 se contrazice violent cu spiritul aceluși Concordat și crează o situațiune absurdă din punctul de vedere al dreptului, așa încât — cu toată părerea de rău — Sfântul Scaun va trage consecințele firești.

Monseniorul Dolci a adus la cunoștința guvernului, acest mesaj al diplomației Vaticanului. Pus alături de avertismentul prelaților uniți ca și alături de mișcarea romano-catolicilor, reformatorilor și unitarilor din Ardeal, acest mesaj, primește aspectul și gravitatea unei grele probleme pentru guvern.

Acum, când în America se pregătesc faimoasele broșuri asupra stărilor religioase dela noi, e inadmisibil că guver-

nul să creeze stări de lucruri cari să corespundă tuturor afirmațiunilor dușmănoase. Dacă pe urma acestora ar suferi numai guvernul, n'ar fi nimic — dar din păcate suferă țara.

În ultimele clipe, guvernul să ia aminte. Proporțiile războiului religios vor fi atât de formidabile și atât de sângeroase, încât țara nu le va putea suporta fără consecințele cele mai grave.

Tiberiu Vornic

*

„Curentul“ din 26 Febr. c. psendonimul *Lynx* scrie despre „Lupta Confesională“:

Pe neașteptate, din cer senin, o furtună s'a iscat, amenințând iarăși liniștea guvernului, care, de bine, de rău, se calmase după prima alarmă, stârnită de campania opoziției.

Spectrul luptei confesionale, apărut subit la orizont, în urma publicării proiectului de lege a cultelor, turbură situația, tocmai în momentul în care guvernul avea mai puțină nevoie ca oricând, de noi complicații, și încă așa de grave.

De aceea, d. Vintilă Brătianu, speriat de eventualitatea adăugării unui nou și grav motiv de nemulțumire, la masa, și așa destul de considerabilă, a nemulțumirilor Ardealului, presează desnădăjduiri asupra d-lui Al. Lapedatu pentru găsirea unei soluții împăciuitoare.

PRIMUL-MINISTRU ESTE PENTRU O SOLUȚIE DE EXPEDIENT.

Or, o asemenea soluție, care să împace pe toată lumea, nu se poate găsi. Menținerea art. 45 nemulțumește pe prelații uniți, care amenință cu demisia și cu agitația, pe care punerea în aplicare a acestui articol ar stârni-o în masele populare din Transilvania; suprimarea lui — sau, ceeace e acelaș lucru, modificarea lui după spiritul art. 50 din legea persoanelor juridice — atrage nemulțumirea prelaților ortodoxi, care, drept răspuns la ofensiva uniților, au început să se agite și ei, ținând o primă consfătuire la Senat.

D. Ionescu-Dolj, președintele Consiliului Legislativ, căruia d. Al. Lapedatu i-a cerut sfatul, nu a putut să găsească soluția intermediară dorită, fiindcă o astfel de soluție, după cum am arătat mai sus, nu se poate găsi.

De aceea d. Vintilă Brătianu a propus soluția de expedient: amânarea depunerii legii până la toamnă.

Acest expedient, care ar liniști pentru un moment lucrurile, nu poate fi însă

acceptat de d. Al. Lapedatu, care e angajat față de organizația d-sale politică din Ardeal.

După cum se vede, d. Vintilă Brătianu are tot dreptul să fie înspăimântat de încercătura, în care a intrat guvernul, cu atât mai mult cu cât d-sa se teme și de laturea politică a chestiunii.

O NOUĂ ARMĂ POLITICĂ ?

În adevăr, aproape toată fracțiunea ardeleană și bănățeană a partidului național-tărănesc, — mai ales, după trecerea d-lor Goldiș, Ion Lapedatu și Lupaș la averescani, — este compusă din uniți.

D. Vintilă Brătianu se teme ca *aceștia să nu facă și din legea cultelor o armă politică împotriva guvernului, agitând populația din Ardeal și pe chestia confesională.*

Aceasta este una din principalele cuuze ale dorinței d-lui Vintilă Brătianu de a amâna proiectul de lege sau, cel puțin, de a-l scoate din discuție acum, când opoziția își adună forțele pentru a încerca să dea guvernului lovitura de grație.

Temerea aceasta a primului ministru nu poate fi însă justificată: în primul rând, fiindcă naționali nu se sprijină numai pe masele unite din Ardeal, ci și pe cele ortodoxe: în al doilea rând, fiindcă *lupta confesională este o primăjdie, care interesează deopotrivă pe toți românii, făcând parte din acele chestiuni de stat, care — după declarația d-lui Iuliu Maniu, — trebuie să planeze deasupra luptelor de partide.*

De altfel, e simptomatică, în această privință, rezerva partidului național-tărănesc, care nu a marcat până acum nici măcar intenția de a lua o atitudine față de noul regim al cultelor.

DI P. Gh. Cioraneanu scrie la 26 Febr. c. în „Politica” următoarele:

Conflictul, pe care d. Lapedatu îl provoacă prin unele dispozițiuni ale legii sale cu biserica greco-catolică — pe care Constituțiunea o declară „biserică românească”, pe acelaș picior cu biserica creștină ortodoxă, și ca având „întâietatea”, după cea ortodoxă („dominantă”) „față de celelalte culte” — conflictul acesta îngrijorează.

El îngrijorează, întru cât ar inaugura o eră, necunoscută în istoria noastră, de lupte pe tarâmul confesional, agravat de împrejuranța existenței unui substrat de naționalism evident.

A tăgădui că ar fi existat tensiuni între cele două biserici românești ale fraților noștri de peste munți, ar fi să se conteste un adevăr. Dar, iarăși, nu ar fi conform adevărului dacă s'ar afirma, că acele tensiuni au putut avea caracterul politic pe care nu se prea știe în ce interes național — unii ar voi să le imprimе astăzi.

Cu drepturi egale la recunoștința românilor pe terenul cultural și național, cele două biserici au desfășurat în trecut o rivalitate atât de fecundă pentru progresele naționale realizate, încât ea nu poate fi uitată.

Iar, când marea problemă națională politică a fost pusă spre definitivă rezolvare, să ne aducem aminte că fețele bisericesti cari le reprezentau s'au găsit unite, au semnat împreună adeziunea celor două confesiuni românești la marele act al unirei.

„Războiul mondial a scos la iveală principiul social atât de creștinesc, că fiecare popor are pe viitor dreptul a dispune liber asupra sorții sale. Noi, subsemnații episcopi al bisericii ortodoxe-române și greco-catolice române, avem ferma convingere că interesele de viață ale neamului românesc, al cărui păstori sufletesti suntem, pretinc ca un categoric imperativ înfățișarea acestui drept de liberă dispunere și față de neamul nostru.

Dreptul acesta se va putea realiza numai dacă națiunea română va fi guvernată de lui etc.”

Această scrisoare de adeziune la actul unirei și de recunoaștere a „marei consilii naționale române de reprezentanți și conducători politici ai națiunii române din Ungaria și Transilvania” era semnată la oltă de Ion I. Popp, dr. Miron Cristea, episcop ortodox, și de dr. Val Frențiu, dr. Demetriu Radu și dr. Iuliu Hossu, episcop greco-catolic, în ziua „Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril 1918”.

Și iată, astăzi, pe episcopul Gherlei dr. Iuliu Hossu, alături de mitropolitul Sucei și episcopul Orăzului și al Lugojului cei patru prelați greco-catolici români, venind să protesteze pe lângă guvern împotriva proiectului de lege al d-lui Lapedatu.

Au impresiunea dureroasă, că oficialitate românească imprimarea unor nuanțe clerice în naționalismul recunoscut de Constituțiune celor două biserici.

Este în chiar interesul statului de împiedica, care trebuie să ne stăpânească de orice fel de conflict de o mare gîngărie, să nu mai scormonim în tainele

de obârșie ale unei dispozițiuni vădit agresive.

Pe de altă parte, însă iarăși nu pot fi încurajate văditelile tendințe politice, cu ajutorul cărora într'un spirit anti-creștinesc unii ar voi să realizeze plata unor vechi și obscure resentimente, sau să întemeieze o absorbitoare și nu tocmai legitimă preponderanță.

Este locul ca, fără să îmbrățișăm cauza nici uneia din părți, să le sfătuiim la concesiuni reciproce.

Cele două biserici naționale au obligațiuni, cari își au obârșia în chiar titlurile lor la recunoștința românilor, prin serviciile culturale și politice pe cari le-au adus în trecut cauzei românești.

Dihonia le-ar mieșora, și această mieșorare ar avea ecouri dureroase în conștiința națională.

Ele au obligațiunea să evite cu orice preț o asemenea mieșorare.

*

Pentru a evita orice amestec al politicei în domeniul spiritual d Pamfil Șeicaru scrie în „Curentul” dela 28 Febr. c. în articolul: „Politică de partid deghizată”.

Legea cultelor tinde să devină un nou element de vrajbă în Ardeal și un element de neplăcere pentru guvern. Nu se poate vorbi, la nici unul dintre partidele noastre, de o politică religioasă, în afară de d. N. Iorga cuprinzătorul istoric al bisericii noastre ortodoxe.

Partidul liberal, prin originile sale revoluționare, prin tinerețea romantică a cărvunarilor dela 1848, prin generala politică ce-au dus-o față de biserica ortodoxă, în care vedeau, pe la 1860, un element de străinism conservator, ceace i-au determinat să confisce secularizeze (averele mănăstirești 1862), -- nu poate fi socotit altfel decât desvoltat într'un spirit de indiferentism religios, dacă nu pur francmasonic. Așa se explică de ce s'au trimis bursierii facultății de teologie în Germania protestantă, fiind siguri că niciodată frecvența liberului examen nu ar putea provoca, în biserica ortodoxă, curente de regenerare, de independență față de statul politic. Așa am ajuns să avem o biserică funcționară, un fel de notariat religios, în locul unei biserici militante în sensul creșterii spiritualității religioase a românilor. De altfel, și nația noastră nu are nimic fanatic, nimic agresiv, exclusivist în sensibilitatea ei religioasă. Așa se explică absența sfinților ca și a persecuțiilor religioase, dealungul istoriei noastre, așa se explică și toleranța româ-

nească față de toate credințele și-au căutat adăpost în cuprinsul asezării noastre de stat.

Odată cu întregirea noastră de stat, au venit în cadru preocupările politice și unele probleme contestabile de care s'a apropiat, nu spiritul unității de stat, ci spiritul omului de partid. La un moment dat d. Octavian Goga împreună cu d. V. Goldiș și I. Lupaș s'au vroit expone în fața ortodoxiei atotia pe averescanșii cu nevoi de expansiune în Ardeal. Num d. Iuliu Maniu este unit, biserica Blajului cu un trecut așa de glorios în istoria rededeșteptării și afirmării conștiinței naționale, biserica unită a devenit obiectul ofensivii averescane împotriva d. Iuliu Maniu.

O vântă confuzie, o vântă contopire a bisericilor unite dela Blaj cu persoana și politica d. Iuliu Maniu. Dar lupta d-lor Octavian Goga, V. Goldiș și I. Lupaș, pornită în numele bisericii ortodoxe nu a avut nici un an din efectele politice dorite de improvizații exponenți ai ortodoxismului. Politice este situația în Ardeal a rămas tot în habila partiduului național în care se găsesi și ortodoxi și uniți.

D. Al Lapedatu se pare ca vrea să reia aceeași luptă, firește cu mai multă îndemnare în deghizarea scopului urmărit, o simplă și nevinovată lege a cultelor. Și tare se minunează d. ministru al cultelor de turburarea ce produce în rândurile uniților această lege de simplă afirmare a autorității statului și afirmării dreptului de control al statului asupra orânduelilor bisericii unite. Dar d. Al. Lapedatu nu este nici naiv nici cu totul străin de o anumită politică de învrăjbiere confesională în Ardeal. Această lege a cultelor nu ne interesează decât în măsura elementelor de provocare confesională, pe care le cuprinde.

Avem toată grija și tot respectul față de biserica noastră ortodoxă, dar nu putem subordona politica națională a statului român, politicei mai mărunte a partidului liberal cu aere ortodoxe. Intâi trec, în grijele noastre, nevoile politicei de perfectă unitate sufletească a nației, restul trece pe planuri secundare.

Să ne precizăm gândul. Statul francez, de o pildă, are o politică anticlericală și, dacă ar trebui găsită o trăsătură dominantă a radicalismului celei de a treia republici, nu ar fi alta decât anticlericalismul. Reîntrată, după pacea dela Versailles, în patrimoniul francez și Alsacia catolică, spiritul anticlerical ce domină politica statului francez s'a extins și în nouile provincii Congregațiile, școlile confesionale au fost fixate ca obiective de

exterminare republicană. După elanul primilor ani, solidaritatea catolică a început să reacționeze, apărându-se. În același timp politica germană a vroit să utilizeze și erorile anticlericalismului republicei franceze, punând bazele unui partid autonomist în Alsacia. Și în măsura accentuării politicii anticatolice dusă de Herriot și de partidul radical-socialist, creștea și șansele politicii autonomiste dusă cu o savantă perfidie de Germania.

Și febra autonomistă creștea pentru a culmina într'un formidabil scandal în care s'a dovedit cum banii propagandei germane se strecurau printre alsacienii onest revoltați împotriva anticlericalismului radicalismului francez.

Dar o desmetecire a venit. A împinge mai departe politica anticatolică în Alsacia însemna a despărți sufletește Alsacia de Franța. Și vizita d-lui Poincare la Strasbourg n'a avut alt sens, decât al unei reconcilierii sufletești.

Această pildă nu ar putea folosi d-lui Al. Lapedatu, pentru a da legii cultelor corectivul necesar acelei unități naționale ce trebuie să domine orice preocupare de partid eventual deghizată, într'o abstractă preocupare confesională?

Și întrebarea aceasta să călăuzească și pe guvern.

Iperzelul sibian de unitofobie este stâmpărat cu o dialectică irezistibilă de d. Nae Ionescu în „Cuvântul“ din 27 Febr. c. unde citim:

Discuția în jurul legii cultelor minoritare continuă a sta în centrul de preocupare a vieții noastre religioase.

Mai vijeliosi în ce privește pe cei împăciuitori sunt însă frații noștri ortodocși de la Telegraful Român. Doi oameni sunt mai ales obiectul acestei vijelii: Vasile Goldiș și cel ce semnează aceste rânduri. Da, nu am fost excomunicăți până acum — ca vânduți papistașilor — e numai un act de clemență a părintelui Scorobăț și a celorlalți injuratori publici anonimi din slujba I. P. S. Nicolae al Sibiului.

În ce mă privește, tovărășia cu Vasile Goldiș, care însemnează singur pentru românismul și ortodoxia ardeleană mai mult decât cei 76 de ani de apariție ai „Telegrafului Român“ nu poate fi decât un lucru de mare cinste. Mă întreb însă întrucât se simte cinstit P. S. Nicolae de acest fel de apărare a intereselor ortodoxiei, și dacă dorește să se generalizeze și să aplicăm deci și noi metodele de luptă ale „telegrafiștilor“ P. S. Sale.

Li doare pe sibieni sufletul de interesele ortodoxiei? E ca și cum nu am cunoaște noi ortodoxia pomădată de la Sibiu; și ca și cum am fi uitat istoria zămislirii legii pentru organizarea bisericii ortodoxe, cea mai gravă și dureroasă lovitură care s'a dat credinței noastre pravoslavnice.

Crede Prea Sfințitul Nicolae că e nevoie în aceste ceasuri grele să deschidem toate procesele cari sângeră trupul bisericii noastre pravoslavnice, pentru a ne neutraliza „dușmanii“, — cari ni sunt dușmani numai pentru că nu au înțelegere pentru jactanța, vanitatea și orgoliul nostru neînfrănat?

Noi l-am ruga mai degrabă să potolească zelul de injurături al ajutoarelor Sale. Căci chestiunea legii cultelor minoritare se va închide ea odată. Dar I. P. S. Sa rămâne; și „Cuvântul“ la fel.

*

Marea adunare a uniților ținută la Dej pentru a se protesta împotriva nedreptăților proiectului este descrisă cu multă pricepere de d. N. Radu în „Curentul“ din 1 Martie c. precum urmează:

La adunare, pe lângă tot ce a avut Dejul mai select, au luat parte peste o mie de țărani din Dej și jur, precum și delegații satelor mai depărtate împreună cu preoții lor.

Adunarea este deschisă de d. dr. Iosif Boca, care propune de președinte pe d. dr. Liviu Micșa deputat, iar de notar pe d-nii dr. Ioan Moldovan și părintele protopop Gheorghe Mânzat.

D. Liviu Micșa într'o cuvântare bine simțită subliniază importanța acestei adunări și arată nedreptatea proiectului după care de acum „noi uniții am fi lipsiți de mângâierea de a ne putea ruga liniștiți în bisericile noastre“.

D. protopop Iacob Marga într'o emoționantă cuvântare, face cunoscut punctele jignitoare din proiect accentuând că un legiuitor trebuie să facă o lege care să fie spre fericirea și binele cetățenilor, nu o lege a urei și a învrăjbirii. Or, proiectul de față nu respectă nici drepturi, nici uzul consfințit de veacuri, și votându-se ar aduce zavistia și vrajba între fiii aceluiaș neam, având urmările cele mai grave pentru pacea și liniștea țării de cari, aceasta are nevoie azi, mai mult ca ori când.

Poporul profund emoționat și indignat strigă în cor: „Nici odată nu cedăm! Mai bine murim, dar drepturile noastre nu vom lăsa să ni le răpească!“

Nu vom lăsa să ni se fure și bisericile!"

În cursul adunării sosesc și delegații comisiei de protest din Gherla, d-nii dr. Dumitru Man, deputat, Dr. Gheorghe Bob, prof. de teologie, avocat stagiar Horea. Acesta din urmă imediat ia cuvântul, arătând că toți oamenii de bine și cu simț de dreptate sunt revoltați de jignitoarele dispoziții ale noului proiect, care lovește atât de adânc biserica unită.

D. profesor dr. Gheorghe Bob, într-o cuvântare clasică a arătat, că legăturile noastre cu Roma sunt cele mai firești pe lume. Poporul român e adus pe plaiurile acestea din vechea Romă.

„Noi cei uniți cu Roma, continuă oratorul, suntem de două ori Români, Români după limbă, Români după credință. Biserica unită e tot atât de românească și națională ca biserica ortodoxă. Nici chiar popoarele catolice din țările apusene nu se pot mândri, că în ce privește limba ar fi mai aproape de Roma ca noi Români.

Suntem deci și ca Români, și ca creștini, baza pe care se reazimă viitorul României-Mari". Oratorul a desvălit apoi de fapt partea cea mai esențială a unei chestiuni importante pe care dușmanii bisericii unite nu vreau să o înțeleagă, dar care a făcut deplină lumină în sufletele credincioșilor așa în cât ascultătorilor nu le-a rămas în suflet nici o umbră de îndoială, că adevărata biserică românească este cea unită.

În cuvântul apoi d. deputat Man, care adânc măhnit pentru umilirea ce i se pregătește bisericii lui Inocențiu Micu Clain, mort în exil pentru dragostea înflăcărată ce a avut-o față de neamul său, relevă că proiectul de față este culmea nedreptății ce se cercă a se da fiilor aceluiaș neam, și care proiect, odată devenit lege ar produce cele mai regretabile turburări din cari numai dușmanii țării ar profita.

În acelaș sens au mai vorbit profesorii preoți d-nii Ioan Varna și Gh Feier.

*

Războiul confesional atinge proporții în stare să zgudue chiar situația guvernului. «Cuvântul» din 2 Martie c. scrie:

Conflictul dintre uniți și ortodocși a intrat într-o fază acută. Ce va mai urma de aci înainte, nu se poate prevedea cu precizie. În nici un caz însă ceva bun dacă nu se intervine energic și cu suficient curaj. Este adevărat că aci nu s'ar putea interveni efectiv decât din loc

înalt. Din nefericire însă situația factorului constituțional e, prin structura lui, atât de delicată, încât singura atitudine indicată e: pasivitate complectă.

Evident, ar mai putea interveni guvernul. Dar atitudinea guvernului e, în această gravă chestiune, cel puțin stranie. Nimeni nu-și poate explica, în adevăr, intransigența consiliului de miniștri pe tema faimosului articol 45, privitor la transferul averilor bisericesti; cu atât mai mult cu cât autorul lui, dr. I. Mateiu, om trăind în apropierea I. P. S. Patriarh, nu poate ține prea mult la acest articol, fără a angaja indirect regența; — și cu cât d. Al. Lapedatu, — autorul legii, e îndeobște cunoscut ca un om înțelept și *saplu*, în stare deci să evite fricțiuni și tensiuni zadarnice.

Dacă prin urmare nu se ajunge la o înțelegere, este numai pentru că guvernul nu o vrea. Proba e și în altă parte. În ședința de Luni a Senatului, Preotul Turcu, senator lupist, deci lucrând cu asentimentul guvernului, a avut o energică ieșire împotriva concordatului punând în cauză pe d. V. Goldiș fostul ministru al cultelor, care a semnat acest act la Roma.

După ce mișcarea organizată a Gherlei, pe toată întinderea celor 9 județe cuprinse în brațele vastei eparhii, a avut darul să stârnească în țara întreagă valul de zguduire al opiniei publice, s'a ținut la Cluj în ziua de 7 Martie c. întrunirea inițiată de delegații dela Blaj, în frunte cu d. Dr. A. Popa. Din această întrunire s'a lansat un manifest, prin care sunt invitate și celelalte eparhii să organizeze la sate (la 11 ori 18 Martie c.) procesiuni cu rugăciuni trimițându-se proteste la București, împotriva proiectului Regimului Cultelor. Tot cu acest prilej s'a conchiat la Cluj pentru ziua de 22 Martie c. marile congrese în întregei biserici unite. Ziarul „Unirea“, care pentru mișcarea de uriașe proporții inițiată de „Comitetul Central“ al combatanților gherlani nu a ținut să scoată aproape nici un cuvânt, în fine apare la 10 Martie c. pe 12 pagini dedicate în bună parte problemei noului regim al Cultelor.

La 8 Martie c. d. profesor — deputat Dr. Dumitru Manu scrie în coloanele revistei bucureștene „Parlamentul“ următoarele:

Lapedatu, ministrul Cultelor, este profesor de istorie, iar d. Matei, raportorul la Cameră al proiectului de lege pentru regimul cultelor nu este canonist, deci aici un fel de greșeli. Lapedatu este membru în consistoriul P. S. Sale Ivan dela Cluj, deci unele sugestii, streine de constituția unui Stat ca al nostru care nu este stat confesional. Statul român este al tuturor cetățenilor, deși aceia mărturisesc mai multe credințe.

Nu contestăm nici necesitatea nici caracterul urgent al stabilirii regimului cultelor. Contestăm însă intenția guvernului de a rezolvi just și cinstit această dificilă și delicată problemă cum apare din însuși proiectul prezentat la Senat. Și iată de ce: Constituția garantează tuturor cultelor deopotrivă protecțiune (art. 22). Această deopotrivă protecțiune nu o găsim nicăieri în proiectul d-lui Lapedatu, deși se accentuează în expunerea de motive a proiectului.

1. Biserica ortodoxă ca atare este recunoscută ca persoană juridică (art. 27 al legii de organizare a bisericii ortodoxe) chiar și în forma modificată de consiliul legislativ celorlalte culte, între cari și cultul greco-catolic (unit); deși acesta prin Constituție este recunoscut ca biserică națională *nu i se recunoaște această personalitate juridică* ca și a cultului ca atare, ci numai în părțile lui, ca: parohie, protopopiat, mănăstire, episcopie, etc.

2. Bisericii ortodoxe în același articol i se impune *datoria și dreptul de a câștiga averi mobile și imobile de orice natură*; celelalte culte nu pot primi o danie mai mare de 100.000 lei fără aprobarea ministerului.

3. Față de biserica ortodoxă, Statul *se obligă* prin lege de a-i pune la dispoziție mijloacele materiale necesare la cerere; față de celelalte culte *însă, nu.*

4. Pentru *salarierea* personalului unei parohii ortodoxe existente, nu se fixează prin lege nici o condiție; pentru celelalte culte se cere ca parohia să aibă la sate 200 iar la orașe 400 de familii.

5. Dela slujbașii bisericii ortodoxe nu se cere nici un jurământ de fidelitate; dela slujbașii celorlalte culte se cere jurământ făcut înaintea unui delegat al guvernului. Astfel preotul rutean din Bucovina; preotul bulgar din Dobrogea, chiar dacă ar fi Boris Ștefanov, sau cel rus din Basarabia, chiar dacă s'ar numi Trotzki sau Miliukow, nu i se cere jurământ de fidelitate *fiindcă sunt ortodoxi*. Iar dacă ar trăi părintele Lucaciu și ar voi să funcționeze ca preot român unit n'ar putea s'o facă fără să depună jură-

mânt după legea Lapedatu. La fel vor trebui să depună jurământ distinșii preoți și profesori dela Blaj, Gherla, etc. ale căror jertfe naționale sunt trecute în istorie. Prin observarea aceasta nu vrem să spunem că jurământul ar fi supărător, dar subliniem cum înțelege proiectul d-lui Lapedatu protegiuirea deopotrivă a tuturor cultelor.

Ideea fundamentală care a călăuzit pe autorii proiectului regimului cultelor a fost, cum accentuăm, nu rezolvirea serioasă a acestei grele și delicate probleme, ci stânjenirea activității cultelor. Autorul lui *nu vede* în diversele culte, cum ar trebui să vadă, concretizările necesităților *sufletești ale cetățenilor*, ci pentru el cel neortodox e un dușman al Statului. Și de aici, din această credință fixată, isvorăsc toate dispozițiile nesănuțoase, *anahronice* și absurde ale acestui proiect care introduce în delicata materie de culte un *regim pur polițienesc* și aruncă mărul de ceartă între fiii neamului de acelaș sânge.

În ce privește soarta averilor bisericesti, în caz de trecere a credincioșilor dela un cult la altul — notăm că se are în vedere numai cultele neortodoxe, căci cultul ortodox este garantat de lichidare prin propria-i lege — argumentarea d-lui Matei e surprinzătoare. D-sa ne spune că atunci când o persoană juridică își pierde ființa, urmează în mod logic lichidarea patrimoniului său. Când majoritatea credincioșilor părăsesc o parohie, aceasta constituie un mod de încetare a parohiei, deci este cazul de lichidare. D. Matei sau nu cunoaște lucrurile, sau este de rea credință. Având o parohie de 2500 enoriași, din aceștia 1500 trec la altă credință. A încetat parohia de a exista? A încetat persoana juridică cu care era înzestrată această parohie? Evident că nu, prin urmare nu poate fi vorba de lichidare. Chiar în cazul când ar înceta o persoană juridică, averea se *lichidează conform statutelor ei*. Așa spune legea. Acest principiu se aplică și la persoanele juridice de drept privat, cu atât mai vădit la acelea de drept public, cari atârnă în mod firesc dela superiorii ierarhici.

După proiectul Lapedatu cultele se împart: culte de rangul I *Biserica ortodoxă*, culte de rangul al II: cultul unit, calvin, musulman etc. și cult de rangul al III: cel baptist, ale *cărui drepturi sunt și mai restrânse față de celelalte culte*. Ori, și între baptiști sunt mulți români, iar între ortodoxi sunt și bulgari, ruși, ruteni. Atunci după ce normă și după ce principii se face această divizare a cultelor? Naționalismul nu poate fi

normă, nici protegurea deopotrivă a tuturor cultelor. Deci bunul plac și intențiile ascunse ale legiuitorului sunt norma după care s'a făurit acest proiect.

Pentru cine are simț juridic și cunoaște urmările unei legi în aplicarea ei, este clar până la evidentă că prin acest proiect dacă ar deveni lege, se țintește îngenunchierea *Bisericii române unite*, se intenționează umilirea Blajului, și o păcat, căci *țara aceasta e făurită prea cu multe jertfe și stropită prea cu mult sânge și lacrimi în vărsarea căroră Biserica unită și în special Blajul — mica noastră Romă — și-a dat partea de contribuție cu vârf și îndesat.*

Și sunt convins că un frate din vechiul regat, unde această luptă fratricidă n'a fost cunoscută, n'ar fi fost în stare să revolte atât de puternic sufletul ardelenilor.

Lupta este începută. Unii din conducerea partidului liberal dovedesc încă odată că sunt streini de sufletul acestui neam. Urmările se vor vedea. *Cine seamănă vânt, seceră furtună. Blajul poate arde până în temelii, dar nu va capitula. Țara însă va suferi, iar istoria ne va judeca pe toți.*

*

Biserica unită s'a dovedit stăpână să arunce în focul bătăliei defensive existențiale rezerve viguroase, cari au sămănat groaza în rândurile dușmanilor. Superioritatea luptătorilor noștri este afirmată de toți clarvăzătorii, chiar dacă ar aparține ortodoxiei, tot așa precum se constată inferioritatea aceloră, cari ne vreau pieirea.

In „Cuvântul“ din 14 Martie citim ingeniosul articol al dlui Nae Ionescu. „Ateții bisericii dominante“:

Biserica ortodoxă și-a găsit înfățișat polemistul. În persoana d-lui Popescu Dominantu, declarat pentru circumstanță *Athletas Ecclesiae*. Era și timpul Discuțiunile din comisia Senatului care aveau să cerceteze legea cultelor minoritare înainte ca ea să vină în desbaterea plenului, ne-au arătat într-o vădită inferioritate. Nu e nici o bucurie — dar e imposibil să nu recunoaștem că acolo unde arzătorul fanatic al Papei, Episcopul unit *Alexandru Nicolescu* dela Lugoj aducea texte juridice și canonice, argumente de drept și de fapt, reprezentanții bisericii noastre nu au putut face valabile decât puncte de vedere politice și o anumită sfântă dreptate — adesea reală — dar sprijinită numai sentimental și nu

științific. (Nu e vorba de problema în fond; ci de pregătirea metodică cu care am fost în stare să ne apărăm drepturile).

E adevărat că în purtător de cuvânt al ortodoxiei s'a ridicat numai P. S. Mitropolitul *Niculai* dela Sibiu. A lipsit și știința masivă și sigură a P. S. *Vartolomeu*, și spiritul precis și sever cu sine însuși în primul rând, al P. S. *Visarion Puiu*. Mitropolitul *Niculai* s'a dovedit așa cum îl știam mai de mult: animat de nobile intențiuni, dar nu îndeajuns de pregătit și de pătruns de spiritul bisericesc, deși trece drept unul dintre teologii noștri cei mai de seamă. Era deci nevoie mare de forțe noi combative. Și au fost înfățișate în persoana d-lui Popescu (Tudor); care mai prezintă avantajul de a fi liberal acoperit — deci omul care poate întreprinde campanii lăaturalnice, fără a angaja pe nimeni.

Dl. P. Dominantu crede că prima sa îndatorire e să se lupta cu oamenii cari au alte merite decât d-sa în scrisul în favoarea ortodoxiei. Ocărește deci pe d-l Goldiș: și — ce onoare! — se ocupă de scrisul meu. Ce sunt eu? Un ignorant! O spune dl Dominantu (Popescu) a cărui pregătire științifică e doar notorie. Și de ce sunt eu ignorant? Pentru că nu știu că concordatul e un contract (ba o știu, și am și scris-o!): și că un contract intră în vigoare din moment ce a fost iscălit de părți.

Iacă vedeți, asta nu o știam. Eu mă gândeam, ca un ignorant și ca un prost ce sunt, că de îndată ce concordatul cuprinde clauza ratificării, dispozițiunile lui sunt suspendate până când această ratificare devine fapt. D-l Dominantu (P. Tudor) care nu e numai profesor, dar și avocat, zice că nu e așa.

Merci pentru explicație. Mă gândesc totuși că biserica ortodoxă are dreptul la apărători ceva mai serioși. Nu de alta, dar pentru că e dominantă. Și ași dori-o dominantă nu numai prin jandarmi, ci și prin ceva știință.

*

Gândul nostru de încheiere este că o națiune nobilă, ca a noastră, nu poate să se întemeieze pe lozinci dezolante și disolvante până la fratricidiu, nici pe sinistre absențe intelectuale ale unor sbuciumați fanatic, nici pe subrede orgolii efemere, ci pe temelii indestructibile ale eternei „Virtus Romana“.

Dr. T. M.

Diverse.

Prea Sfinția Sa Părintele Episcop Iuliu este tot la București participând la discuția dela Senat în jurul Regimului Cultelor care s'a depus — contrar tuturor promisiunilor solemne și asigurărilor cercurilor guvernamentale — cu articolul 45 întreg și nemodificat. Lupta din Parlament, pentru a delătura pericolul ce ne amenință Biserica prin părțile înjuste ale proiectului de lege, se promite, deci, foarte crâncenă și în cadrele discuțiilor, afirmativ, vor lua cuvântul toți Prea Sfinții noștri Arhieri. Din parte-ne, unindu-ne și noi la rugăciunile înălțate de fiii întregii noastre Biserici unite cu Sfântul Scaun, dorim Prea Sfințiilor noștri tărie și putere în lupta grea pentru dreptate și continua asistență și protecție a Ceriului, care să-i călăuzească la deplina izbândă!

Aniversarea încoronării Sfântului Părinte.

A șasa aniversare a alegerii și încoronării Sfântului Părinte, *Papa Pius al XI-lea* a fost sărbătorită pretutindeni cu mari solemnități și mare însuflețire în lumea întreagă.

Astfel la *Paris*, în catedrala Notre-Dame, în prezența Cardinalului Dubois, a Nunțiuului și a altor persoane eclesiastice și civile — în locurile rezervate au ocupat loc membrii corpului diplomatic, prezidentul republicei, ministru de externe și lucrărilor publice, prin reprezentanții lor — s'a celebrat Liturghie solemnă pentru Preafericitul Părinte Papa Pius XI. La Nunțiatură. Excelența Sa Mons. Maglione a primit în mod solemn felicitările corpului diplomatic, pentru Sf. Părinte, a reprezentanților asociației catolice, a institutelor, a aristocrației. Catolicii francezi, au arătat, prin serbarea aceasta, alipirea respectul și supunerea fiiască ce o au față de urmașul Sf-lui Petru.

La *Varșovia*, universitarii catolici au organizat un festival solemn. În 12 Februarie Cardinalul Kakowski a pontificat la Liturghia solemnă, la care a luat parte corpul diplomatic, toți miniștrii în frunte cu prezidentul republicei, autoritățile civile și

militare, parlamentarii, nobilimea polacă, reprezentanții asociațiilor catolice. În aceeași zi în sala festivă a municipiului s'a ținut un festival solemn, la care generalul Konarzewski a ținut cuvântul de deschidere, profesorul universitar Dembinski a ținut o conferință „Biserica catolică și lumea modernă”. Au urmat cântece executate de corul din Varșovia, apoi inginerul Hanke a ținut o vorbire „Pius XI și Polonia” urmând cântece executate de diferite coruri și orchestre. Acest festival a fost transmis prin radiofonie în toată Polonia.

La *Monaco* (München), în Bavaria, catolicii Bavarezi și-au manifestat supunerea și alipirea față de Papa Pius XI. tot cu acelaș entuziasm. Festivalul s'a ținut la Nunțiatură, la care a luat parte ministrul instrucțiunii, cultelor, internelor, prezidentul camerei, reprezentantul imperiului von Haniel, și alte multe notabilități. În discursurile pronunțate s'a relevat activitatea științifică și culturală a Sfântului Părinte și zelul, alipirea și supunerea catolicilor bavarezi față de Sf. Scaun.

La *Berlin*, aniversarea încoronării Sf. Părinte, asemenea s'a făcut în mod demn După celebrarea slujbei religioase, la care au participat și reprezentanții Reichului, mulți deputați, Dl. Heigt vicecancelarul, secretari de stat, miniștrii Prusiei D-nii Schmidt, Steiger, Hirtsiefer, membrii corpului diplomatic, uniunea universitarilor catolici și reprezentanți asociațiilor catolice din Berlin. Mons. Pacelli, nunțiu din Berlin a primit urările la nunțiatură. S'a aranjat și o festivitate solemnă în onoarea Sfântului Părinte, unde prin conferințe și vorbiri s'a relevat persoana grandioasă a actualului Pontifice; cum este papatul farul strălucitor, stânca nebiruită a dreptății, singurul mal de salvare al societății în mijlocul răului și al greșelilor.

La *Madrid* și *Toledo* asemenea s'a sărbătorit ziua încoronării Sf. Părinte, cu un fast deosebit, demn de Spania catolică, care, conștie și mândră că este catolică și de data aceasta a știut în mod demn să-și manifesteze alipirea, supunerea iubirea față de capul văzut al Bisericii. Serbări frumoase au fost la *Sofia* (Bulgaria), la *Belgrad*, la *Berna* și la *Constantinopol*.

Peregrinaj la Lourdes și Roma.

În unul din numerii trecuți ai „Curierului Creștin” am scris și noi despre jubileul de 70 de ani dela aparițiile memorabile din Lourdes, exprimându-ne convingerea, că lumea catolică, sigur, va sărbători în mod demn jubileul acelor evenimente atât de importante în istoria Bisericii și credinței noastre.

Acum aflăm, că Lourdesul anul acesta, de fapt, va fi centrul unor grandioase solemnități religioase, ce se vor desfășura în onoarea *Prea Curatei* și a *Fericitei Bernadette Soabirous*; și grupuri mari de peregrini vor merge anul acesta din toate țările lumii la izvorul Grottei minunate.

Un astfel de peregrinaj — organizat de Părintele *Bonaventura Pázsitny*, priorul Ordului Franciscan dela Arad — va pleca din România la Lourdes, care, la reîntoarcere, va merge și la Roma. Acest peregrinaj, ce își va face călătoria între 21 Maiu și 6 Iunie a. c. va avea următorul itinerar:

Arad — Budapesta — Venezia — Padua — Milano — Genova — San-Remo — Marseille — Lourdes — Nizza — Roma — Firenze — Venezia — Budapesta — Arad.

Peregrinii vor petrece trei zile în Lourdes, patru zile în Roma, — fiind primiți în audiență privată la Sfântul Părinte — iar în Venezia, Firenze, Milano, Riviera italiană și cea franceză, asemenea se vor opri, timp mai lung, sau mai scurt pentru cercetarea frumseților și monumentelor importante.

Taxa de participare este suma de 17000 Lei, în care sunt cuprinse: biletul de tren (dela frontiera română până la frontiera română), hotel, mâncare (afară de mâncarea din tren), bacșise, trăsuri etc. Despre pachete se vor îngriji peregrinii singuri; asemenea ei își vor câștiga pașpoartele. Doritoiri de a participa să se anunțe la Părintele Dr. Bonaventura Pázsitny, în Arad (Mănăstirea Franciscanilor), de unde vor putea primi și detalii precise.

Bibliografie.

Salutăm cu mult drag apariția revistei „*Observatorul*”, al cărei redactor responsabil este Părintele Prof. I. Teiușan din *Beiuș*. De mult s'a simțit lipsa unei reviste cu un conținut: *literar-social-religios* și care să aiba de scop, ca în armonie să dea hrană sănătoasă intelectualilor români, și iată a sosit. Scopul ei este ca literatura, ce se va da aici, să fie scutită, de tot ceea ce este trivial și josnic, de care lucru — durere — nu sunt scutite aproape toate celelalte reviste literare de azi. Deci o recomandăm cu toată căldura inimii tuturor Românilor noștri fără deosebire de confesiune. În deosebi atragem asupra ei atențiunea părinților, cari au copii la școli, precum și a studenților și studentelor. Abonamentul este *180 Lei anual*. Cei cari până în Aug. a. c. vor trimite abonamentul, vor primi gratuit încă 2 cărți în valoare de 80 lei ambele. Revista apare lunar. Adresa: „*Observatorul*” *Beiuș*, str. Pavel No. 6. — Îi dorim viață lungă, ca mult timp să dea hrană sănătoasă pentru întărirea și înflorirea neamului nostru românesc.

Cu multă bucurie aducem la cunoștință apariția în românește a prețioasei cărți: *Școala iubirii lui Isus Hristos*, de sf. Alfons M. de Liguori tradusă de d. Dr. Dem. Kiss, decanul baroului adv. din Oradea și revăzută P. Dr. Al. L. Tăutu. Aceasta carte este indispensabilă pentru orice cleric ori laic, bun creștin. Ea ne arată calea vieții, ne îndreaptă pe cărarea perfecțiunii, ne ajută să purtăm cu paciință crucea lui Hristos. Cine cu sufletul curat și cu multă atenție o citește, este răpit de iubirea lui Isus și parecă în mod irezistibil, începe și el să-L iubească cu iubirea adevărată...

Cartea are o extenziune de peste 350 pag. legătură bună, având o iconiță ce reprezintă Inima preasf. a lui Isus, ce „arde de iubire și de dorul de a fi iubit”.

Indemnăm deci pe toți laicii, cari vreau să progreseze pe calea perfecțiunii să și-o comande, să o răspândească. Comandele se pot face la: Redacția și Adm. „*Vestitorului*” în Oradea. Prețul 60 lei. În curând se va afla și la Librăria Diecezană din Gherla.

A APĂRUT

IN ZILELE ACESTEA DE SUB TIPAR IN:
BIBLIOTECA DIN GHERLA

SERIA I: PENTRU INTELECTUALI. Nr. 1

APARAREA CREȘTINISMULUI

PRIN

UNIREA BISERICILOR

STUDIU DOGMATIC, CANONIC, ISTORIC, SOCIAL,
DE ACTUALITATE.

DIN LIMBA ITALIANĂ DUPĂ

P. NICOLAE FRANCO

preot italo-grec unit.

Cu un Supliment: Porniri și mișcări de
Unire cu Biserica Romei, din zilele noastre,
mai ales la Români

Prelucrare de Dr. VICTOR BOJOR canonic

PREȚUL 140 LEI (PLUS 11 LEI PORTO
POSTAL SIMPLU, IAR RECOMANDAT
21 LEI.

Cartea are o extenziune de 384 pagini.

Comandele să se faca la

LIBRĂRIA DIECEZANĂ DIN GHERLA.

CROITORIE PREOȚEASCĂ

IN GHERLA, Str. REGINA MARIA

Cu onoare aduc la cunoștința
Onoraților Domni Preoți, că luând
parte la un curs special de uni-
forme preoțești, sunt în situația
de a pregăti tot felul de

REVERENZI, ȚIMADE, GRECĂ

și haine „CIVIL CANONIC”, cu
prețuri foarte moderate.

Serviciu prompt,

Roagă binevoitorul sprijin cu stimă:

IOSIF BUNEA

croitor român pentru uniforme preoțești.

Mare atelier pentru construcția de

Iconostase

și

Altare

cu pictură sacră de icoane
artistice.

Keresztesi S. Tășnad (jud. Sălaj).

Proiecte și schițe servim gratuit, la cerere.

10—9

IN TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

se efectuează tot felul de imprimate, necesare
cancelariilor. Cu plăcere luăm la tipar: Opuri,
Broșuri, Bilanțe și Anunțuri funebre, de lo-
godnă și de cununie, Circulare, Invitări, etc.
tot felul de lucrări ce se țin de arta tipografică.

**Comandați
LA LIBRĂRIA ANCA**

— Cluj —

„CĂRAREA FERICIRII”

Carte de rugăciuni de preotul G. MÂNZAT.
Conține 368 pag. cu 26 capitole mari și dife-
rite rugăciuni la orice ocaziune, fiind apro-
bate de P. S. dl episcop de Gherla Dr. Iuliu
Hossu Nr. 581—1925.

Legată în carton tare pentru școlari 100 L.

” ” pânză fină cu cruce aurită 140 ”

” ” piele lux, pe hârtie velină 280 ”

” ” ” ” șcl. pentru dame 350 ”

Nou! ” ” ” ” șcl. pentru dame 350 ” **Nou!**

„Domnului să ne închinăm”

Carte de rugăciuni pentru elevi în leg. tare 75 l.
**Predici la morți 60 Lei, — Predici p.
postul mare 50 Lei.**

Teatre populare 15—30 Lei
școlare 15—30 Lei

Monoloage și dialoge 10—15 Lei.

Album de modele românești (250 motive) 100 L.

Porto recomandat costă 15—30 Lei.

MARE DEPOZIT DE CLOPOȚE

dela 25 kg. în sus. Ornate bisericesti. Odăjdii
Prapori etc.

Icone frumoase

tot felul în diferite mărimi

În mărime de 33/43 Lei 70

În mărime de 52/40 Lei 100

În mărime de 47/63 Lei 160

În mărime de 74/55 Lei 230

În mărime de 72/100 Lei 650—850

— Cereți preț curent detaliat — 20—14

Pentru partea neoficială răspunde: Dr. Virgil Bălbănuș.